

FÓRUM ARCHIVÁROV

č. 2. roč. I. november 1990

Ako ďalej slovenské archívnictvo ...

Slovenskí archivári sa stretli v Bratislave 21.12.1989 a po obsažnom rokovaní prijali prehlásenie, v ktorom sumarizovali najpálčivejšie otázky a problémy slovenského archívnictva súčasnosti.

Medzi najtristnejšie patrí spoločenské zaradenie, tým i ocenenie archívnictva ako celku, o dôsledkoch tohoto stavu pre vývoj spoločnosti nehovoriac. Za vyše desať mesiacov sa však nezmenilo nič, ba chýbajú čo len náznaky zmeny k lepšiemu. Naďalej sme súčasťou rezortu, v ktorom hlavné slovo majú policajti a ich chápanie problematiky, najmä v kontexte s rastom kriminality u nás. Nepokročili ani formálne zmeny, aspoň dušu pohládzajúce, ako je Vedeckou archívnu radou podporená zmena názvu Štátneho ústredného archívu Slovenskej republiky na Slovenský národný archív. I na umazanie socialistického z jeho názvu sme potrebovali "pomoc" šiestej veľmoci. Naši kolegovia v Brne a Opave tieto problémy asi nemali a tak dlhší čas môžeme písať do Moravského zemskeho a Sliezskeho zemskeho archívu. Dodnes široká obec archivárov nepozná návrh riešenia archívnej problematiky, ako bola ústami vtedy ešte ministra vnútra V. Mečiara ponúknutá vláde SR. Málokto pozná dôvody, prečo materiál nespĺnil svoj cieľ.

Nové spoločenské podmienky vyvolávajú čoraz silnejšiu požiadavku radikálnej novelizácie archívneho zákona. Kto ho pripravuje, na základe čoho!? Česká archívna obec rozvírila širokú diskusiu na všetkých úrovniach. Komunikuje s predstaviteľmi Českej národnej rady, vlády Českej republiky prostredníctvom vedenia Českej archívnej spoločnosti a najmä promptne informuje svojich členov na stránkach "Archívneho bulletinu", ktorý je vlastne starším bratom nášho "Fóra archivárov". Vari len opäť nečakáme na okopírovanie cudzieho vzoru, ukradnutie myšlienky, ako sme toho boli svedkami v minulosti? O návrhu Archívneho zákona SNR však nechceme. Musíme sa preto pripraviť na ťažkosti, ktoré nám táto liknavosť prinesie. Inšpirujúce sú aj mnohé ďalšie úvahy a aktivity našich českých kolegov. Predovšetkým projekt Českého archívneho úradu, samostatného úradu štátnej správy, jeho súčasti Českého archívneho inšpektorátu, ktorý by mal prevziať pôsobnosť vo veciach archívnictva z Ministerstva vnútra.

Slovenské archívnictvo sa zatiaľ tvári rozpačite, akoby sa bránilo zmenám. Alebo azda musí prísť impulz zvonka? Dosiaľ to však boli väčšinou nekompetentné direktívne zásahy, ktoré na dlhé obdobie zanechávali v srdciach archivárov pocit roztrpčenosti a bezmocnosti. Je teda najvyšší čas, aby sa o veciach archívnych a archivárskych rozhodovalo v archívoch a predovšetkým na pôde Spoločnosti slovenských archivárov, ktorá za svoju úlohu prijala obhajovanie stavovských záujmov archivárov. Cestou nápravy musí byť predovšetkým plná a všeobecná informovanosť, ktorej sa tak rigorózne dožadujeme na všetkých miestach verejného života. O to viac pri riešení vecí, ktoré sa nás dotýkajú každodenne. Treba už konečne vyriešiť základné otázky života v archívoch. Aké spoločenské postavenie majú, kam patria, a kam smerujú slovenské archívy, slovenské archívnictvo?

Vieme, že pozícia výboru Spoločnosti nie je ľahká, sme presvedčení o tom, že vyvinie maximálnu snahu o naplnenie predsavzatí a úloh, ktorými sme ho poverili my všetci. Musíme si však my všetci zároveň uvedomiť, že nielen plná podpora, ale predovšetkým spolupráca a záujem na riešení vecí nás pohne vpred a nie čakanie až TO za nás niekto urobí!

Redakcia

Ako ďalej s platmi archivárov?

V rámci zmien v našej spoločnosti sa naskytá šanca zlepšiť platovú situáciu odborných pracovníkov štátnych archívov. Je žiadúce presadiť, aby archivári boli odmeňovaní v rámci mzdového systému pre odborných pracovníkov štátnej správy (t.j. pracovníkov úradu vlády SR, ministerstiev SR, oblastných úradov, atď.). Štátny ústredný archív už viac rokov spoľahlivo funguje ako metodický a kontrolný orgán spisovej služby najvyšších slovenských národných orgánov (SNR, vlády, ministerstiev, celoslovenských úradov a inštitúcií) a oblastné a okresné archívy plnia túto úlohu vo vzťahu k národným výborom. Štátne archívy následne preberajú archívne dokumenty z činnosti najvyšších štátnych orgánov do trvalej archívnej úschovy, kde sú priebežne archívne spracované kvalifikovanými stredoškolsky a vysokoškolsky vzdelanými pracovníkmi. Tieto funkcie budú archívy plniť aj po reorganizácii územnej štátnej správy. Teda archívy a archívnictvo nesporne patria do systému inštitúcií štátnej správy.

Odstránenie platovej diskriminácie archivárov si zobrala za úlohu Spoločnosť slovenských archivárov a Komisia Vedeckej archívnej rady pre úpravu systému odmeňovania pracovníkov štátnych

archívov. Federálne ministerstvo práce a sociálnych vecí pripravuje zásadnú mzdovú reformu odborných pracovníkov štátnej správy, ktorá má nadväzovať na česko-slovenské tradície z rokov 1918-48 a na v súčasnosti platné zásady v niektorých európskych štátoch. Reforma by rešpektovala kvalifikačné predpoklady odbornosti a kvalita výkonu práce by bola podmienkou periodického zvyšovania platu pracovníkov, prípadne prechodu do vyššej funkcie a predovšetkým by sa odmeňovala rovnako náročná funkcia na úrovni vlády, ministerstva, obecného úradu. Personálna politika v štátnych archívoch by mala byť postavená na roveň s ostatnými orgánmi štátnej správy.

Je polemické, aby sa nomenklatúra funkcií a platov pracovníkov štátnych archívov Slovenskej republiky i b a približovala k platom pracovníkov štátnej správy, ako to žiada a doporučuje námet Odboru archívnictva MV SR. Úprava v súčasnosti platnej "nomenklatúry funkcií a mzdových taríf pracovníkov štátnych ústredných a štátnych oblastných archívov" Ministerstva financií, cien a miezd č. 5/27 z roku 1988 by bola nedostačujúca a dočasná a archivári by sa opäť dostali na chvost systemizácie štátnych zamestnancov.

Záverom ešte niekoľko čísel. Súčasný priemerný plat odborných pracovníkov štátnych archívov je 2 811.- Kčs. Konkrétne v ŠÚA SR sa na priemere 2 866.- Kčs silne podieľa skupina vedúcich pracovníkov, ktorých priemer je 4 175.- Kčs. Na radového archívára tým pripadá už iba 2 265.- Kčs. Porovnanie s pracovníkmi THP je ešte výraznejšie, ich priemer je (bez upratovačiek a vrátnikov) 3 036.- Kčs, pri temer pravidelnom 30 % výkonnostnom príspevku. Ružovejšia situácia nie je ani v českých krajoch. Ako nás informuje "Archivní bulletin" č. 28/90, priemerný plat v archívoch v ČR je 2 834.- Kčs, no v Sliezskom zemskom archíve v Opave

dokonca iba 2 766.- Kčs. Takéto oceňovanie nemôže archivárov motivovať k zodpovednej, kvalifikovanej a najmä obetavej práci. Nedomocnením náročnej práce archivárov na Slovensku dochádza k fluktuácii pracovníkov a ich generačnému deficitu. Táto situácia je vari najväznejšia v ŠÚA SR. Dovolím si tvrdiť, že dôsledky vznikajúceho stavu ponesu predovšetkým ďalšie generácie vo forme nedostatočne spracovaných a sprístupnených archívnych fondov a celkovo nedostatočnej opatere o Jednotný archívny fond Slovenskej republiky.

Dúfam, že v spolupráci s Odborom archívnictva MV SR sa nám podarí zabezpečiť dôstojné morálne i materiálne docenené miesto archivárov nielen v rámci štátnej správy, ale celej spoločnosti.

Katarína Magurová

Z činnosti Vedeckej archívnej rady

Dňa 11. októbra 1990 sa stretla na ďalšom zasadaní VAR. Opätovne prerokovala koncepciu rozvoja archívnictva v SR po r. 1990. Materiál pod názvom "Zámery archívnictva v SR po r. 1990" pripravený príslušnou komisiou VAR, s pripomienkami členov akceptovala a postúpila na rokovanie kolégia ministra vnútra SR. Štátne archívy dostanú tento materiál k dispozícii v priebehu novembra 1990. Niektoré ďalšie spresnenia obsahuje materiál "Program zabezpečenia činnosti štátnych ústredných a štátnych oblastných archívov v SR po r. 1990". Podobným spôsobom sa predpokladá rozpracovanie všetkých hlavných častí zámerov slovenského archívnictva. "Program" tvoria tri časti:

- priestorové zabezpečenie činnosti štátnych ústredných a štátnych oblastných archívov
- personálny rozvoj uvedených archívov
- komplexná ochrana archívnych dokumentov

Na rokovaní VAR sa upozornilo aj na otázku výmeny kultúrneho bohatstva s Maďarskom a na informáciu o obnovení činnosti Českého a Slovenského ústavu v Ríme. Rokovalo sa aj o príprave spolupráce medzi Odborom archívnictva MV SR a Ústredným archívom Holocaustu a židovského odboja Pamätníka Yad Váshemu v Jeruzaleme. Pozornosť sa venovala i návrhu Genealogickej spoločnosti v Utahu (USA) na uzavretie dohody o mikrofilmovaní archívnych dokumentov.

Z činnosti Metodickéj komisie Odboru archívnictva MV SR

V archívnictve okrem Vedeckej archívnej rady pôsobia aj ďalšie odborné poradné orgány, Ohodnocovacia komisia, Heraldická komisia, Redakčná rada Slovenskej archivistiky, Skartačná komisia a Atestačná komisia. V súčasnosti sa vytvorila i Metodická komisia ako pomocný a poradný orgán pre riešenie odborných otázok súvisiacich s ochranou, spracúvaním, sprístupňovaním a využívaním archívnych dokumentov. Odporúčania Metodickéj komisie sú podkladmi pre rozhodnutia riaditeľa Odboru archívnictva v odbornej starostlivosti o archívne dokumenty. Metodická komisia má svojho predsedu (Ivan Chalupecký) a sedem členov. Na svojom rokovaní prizýva vedúceho metodicko-publikačného oddelenia OA (Mária Stieberová) a vedúceho oddelenia výskumu ŠÚA SR (Elemír Rákoš). Metodická komisia sa v súčasnej dobe zaoberá formou evidenčného listu JAF SR a pripravuje nový plánovací systém v archívnictve SR.

Z činnosti Štátneho ústredného archívu SR

V záujme zvýšenia úrovne odbornej a vedeckej práce v ŠÚA SR bola ustanovená v apríli t.r. Vedecká rada ako poradný orgán riaditeľa ŠÚA SR pre vedecké a odborné otázky archívu. K jej hlavným úlohám patrí: - prerokovať, posudzovať a navrhovať dlhodobú koncepciu rozvoja archívu a pomáhať rozvíjať vedeckú a odbornú činnosť.

- prerokovať a navrhovať plán vedeckých a odborných úloh archívu, zabezpečovať jednotný výklad metodických inštrukcií,
- prerokovať výsledky plnenia odborných úloh archívu, ako aj výsledky vedecko-výskumnej činnosti archívu,
- posudzovať projekty úloh odborného a vedeckého spracúvania, sprístupňovania, využívania a ochrany archívnych dokumentov; posudzovať vypracované archívne pomôcky a iné, najmä archeografické práce pracovníkov archívu.

Členmi rady sú vedúci odborných oddelení archívu, zástupca Odboru archívnictva MV SR (M.Stieberová) a člen Katedry slovenských dejín, českých dejín a archívnictva FFUK (J.Roháč). Predsedom je námestník pre odbornú a vedeckú činnosť archívu (E.Rákoš). Uznesenia rady majú povahu odporúčania riaditeľovi ŠÚA SR. Záväznými sa stanú po svojom prijatí vo forme uznesenia ústavnej rady ŠÚA SR.

Na svojom 1. zasadaní 11. júla 1990 Vedecká rada hodnotila plnenie vedeckých a odborných úloh, zaoberala sa koncepciou starostlivosti o novo získané písomnosti, ako aj systémom jednotného označovania archívnych fondov v SR. Na zasadnutí 18.10.1990 rada posúdila inventár k fondu rod Pálfi - červenokamenská línia rodu (Z.Bakošová), posudzovala text prednášky o Štátnom ústrednom archíve SR, venovala pozornosť otázke prehodnotenia archívnej hodnoty niektorých súborov písomností v archívoch, prerokovala návrh Katedry slovenských dejín, českých dejín a archívnictva FFUK v Bratislave, aby sa ŠÚA SR stal hlavným školiacim pracoviskom pre prax poslucháčov archívnictva.

SCHŮZKA VÝBORU ČESKÉ ARCHIVNÍ SPOLEČNOSTI

Dne 31.10. 1990 se sešel výbor České archivní společnosti, aby pokračoval v plnění úkolů, uložených výboru usnesením valné hromady a v přípravě podkladů pro příští valnou hromadu.

Výbor byl seznámen dr. J.Charousem a dr. Hradeckou s průběhem konference archivářů v Karlsruhe a s navázanými kontakty na jiné archivní společnosti. Jednatelka dr. V.Hradecká seznámila výbor také s průběhem a usnesením konference českých archivářů ve Zlíně. Dále seznámila výbor se skutečností, že po rozeslání poukázek a přihlášek členům se postupně přihlášky vrací a členové tak potvrzují své členství a uhrazují členské příspěvky a zápisné. Prosíme všechny členy, kterým se z nějakých důvodů (např. z důvodů nepřesně udané adresy) dosud přihlášky a poukázky nedostaly do rukou, aby se obrátili na dr.V.Hradeckou (CA Praha-západ, Podskalská 19, 128 25 Praha 2, tel. 297151,1.393 nebo 018), rovněž tak ti, kteří by se dále chtěli stát členy ČAS.

Výbor se zabýval možnostmi zajistit přednášky pro členy ČAS na rok 1991. Dále se výbor musel zabývat vypracováním volebního a hlasovacího řádu, organizačního řádu a jednacího řádu, jak mu uložila VH. Návrh volebního a hlasovacího řádu je hotov, organizační a jednací řád bude zpracován do příští schůze. Směrnice pro finanční hospodaření ČAS převezme od příbuzných společností, které jsou v těchto otázkách dále (zvláště budeme vděční za poskytnutí svých směrnic ČIS).

Na závěr schůzky se výbor rozhodl obrátit se na sesterskou organizaci Spoločnosť slovenských archivárov s dopisem, apelujícím ve smyslu programového prohlášení ČAS na odpovědnost historiků a archivářů čelit ve jménu historické pravdy ohrožení celistvosti našeho jednotného státu zneužíváním nízké úrovně historického vědění k nacionální demagogii, neboť tato činnost slouží pouze ke krátkozrakým politickým cílům některých stran a jednotlivců a zpochybňuje naši rodící se demokracii.

L G